

Svar på remiss ”En ny riksbankslag”

Riksbankskommittén föreslår att målet för penningpolitiken fortsatt ska vara låg och stabil inflation och att det är upp till Riksbanken att precisera vilken målvariabel som används och vilken utvecklingstakt för inflationen som Riksbanken ska styra mot. Kommittén menar också att nuvarande precisering av inflationsmålet som innebär att KPIF ska öka med 2 procent per år är att föredra även framöver. I förslaget ligger också att Riksbanken måste få riksdagens godkännande om man vill ändra den nuvarande preciseringen.

Medlingsinstitutet ställer sig positivt till denna del av kommitténs förslag. Det tidigare bytet av målvariabel från KPI till KPIF har sannolikt varit bra för att stabilisera inflationsförväntningarna, eftersom KPI har en tendens att variera mer över en konjunktur- och räntecykel än KPIF. Att behålla nuvarande precisering av inflationsmålet torde fortsätta bidra till denna stabilisering av inflationsförväntningarna och därigenom främja lönebildningen. Det kan också vara förenat med stora kostnader att byta mål. I den mycket osäkra ekonomiska situation som råder idag i Sverige och världen är det ännu viktigare att inte göra förändringar med konsekvenser som är svåra att överblicka. Medlingsinstitutet anser också att det är rimligt att Riksdagens godkännande krävs för att ändra preciseringen. Det ökar inflationsmålet legitimitet.

Kommittén föreslår också att riksbankslagen ska innehålla en skrivning om att inflationsmålet är överordnat men att Riksbanken också ska ta realekonomisk hänsyn när man fattar penningpolitiska beslut. Detta är ett tydliggörande av rådande praxis hos Riksbanken. Medlingsinstitutet ställer sig bakom detta förslag. Penningpolitiska beslut som syftar till att nå inflationsmålet kan få effekter på t.ex. växelkursen och vidare på svenska exportföretags kostnadsmässiga konkurrenskraft. Stora variationer i växelkursen gör det svårare för arbetsmarknadens parter att förutse hur kostnadsläget i förhållande till andra länder kommer att utvecklas framöver, vilket kan medföra svårigheter att sluta längre kollektivavtal och leda till en sämre fungerande lönebildning.

I övrigt har Medlingsinstitutet inga synpunkter på de förslag som kommittén lämnar.

Kommentarer till kapitel 15

I kapitel 15 i slutbetänkandet förs ett resonemang om vilka alternativ som kan finnas till nuvarande prisindex som målvariabel för penningpolitiken. Ett alternativ som diskuteras och som har visst stöd i forskningen är att en centralbank skulle kunna styra mot en viss löneutveckling istället för en viss utveckling av konsumentpriserna. Argumentet för detta är att löneutvecklingen påverkar prisutvecklingen på lite sikt och med viss persistens och att det framför allt är denna typ av underliggande pristryck som kan leda till ekonomiska kostnader i form av hög arbetslöshet under en period. Utredningen konstaterar dock att ingen centralbank hittills har använt löneutvecklingen som ett uttalat mål för penningpolitiken.

Även om det finns teoretiska argument för att styra penningpolitiken utifrån ett mål om en viss löneökningstakt finns flera stora frågetecken kring hur en sådan regim skulle fungera. Medlingsinstitutet ser tre stora problem med en sådan precisering av inflationsmålet för svensk del.

För det första ingriper en sådan regim kraftigt i den uppdelning som finns mellan staten och arbetsmarknadens parter sedan Saltsjöbadsavtalet 1938 om att lönebildningen ytterst är arbetsmarknadens parter ansvar. En sådan ordning skulle också drastiskt ändra förutsättningarna för nuvarande lönebildningsmodell där industrins avtal utgör en norm för övriga avtal, en modell som genererat reala löneökningar och få konflikter på arbetsmarknaden i drygt 20 års tid.

För det andra skulle ett mål om en viss löneutveckling ställa stora krav på den lönestatistik som skulle fungera som index och målvariabel. Lön framstår i de ekonomiska läroböckerna som en väl avgränsad variabel, men i verkligheten kan lön definieras och mätas på en rad olika sätt. Det är till exempel avgörande om man mäter lönen vid intjänandet (Konjunkturlönestatistiken) eller vid utbetalningstillfället (kontrolluppgifter), eftersom det normalt sker stora förskjutningar av utbetalningarna när nya centrala och/eller lokala löneförhandlingar genomförs. Definitionen av lön är heller inte självklar. Månadslön kan innehålla grundlön och olika typer av rörliga tillägg och övertidsersättningar. Dessutom finns förmåner som kan ingå som en del av ersättningen till en anställd. Även relativt stora bonusutbetalningar förekommer emellanåt i privat sektor. Den överenskomna arbetstiden påverkar också vilken timlön som en månadsanställd jobbar utifrån och förändringar i arbetstiden kan påverka företagets prissättning utan att den nominella månadslönen påverkas. En annan aspekt är att kostnadsökningar i de centrala avtalen kan fördelas mellan löneökningar och andra kostnadsökningar, som till exempel avsättningar till pensioner. Högre avsättningar till pensioner under en period innebär då lägre

löneökningar enligt de centrala avtalen i motsvarande grad, vilket skulle kunna tolkas som lägre löneinflation av Riksbanken, trots att företagens sammantagna arbetskostnader påverkas lika mycket oavsett om det är fråga om lön eller pensionsavsättningar. Om istället de sammantagna arbetskostnaderna skulle fungera som målvariabel skulle förändringar av sociala avgifter, som direkt påverkas av politiska beslut, inverka på ökningstakten, i alla fall på kort sikt, och ge impulser till penningpolitiken att reagera.

För det tredje skulle en sådan målvariabel behöva kompletteras med snabba och tillförlitliga beräkningar av produktivitetstillväxten i ekonomin eftersom dessa, tillsammans med arbetskostnadernas utveckling, är avgörande för företagens prissättning. Produktivitetens utvecklingen har historiskt varierat över olika tidsperioder och därmed skapat olika mycket utrymme för nominella löneökningar inom ramen för en given konsumentprisinflation. Dessa variationer i produktivitetstillväxten innebär att Riksbankens skulle behöva justera målet för den nominella löneökningstakten relativt ofta om det egentliga målet är att hålla prisutvecklingen stabil, vilket skulle vara en stor nackdel jämfört med dagens inflationsmål som ligger fast på 2 procent.

I detta ärende har generaldirektören Irene Wennemo beslutat. Ekonomen Valter Hultén har varit föredragande.

Irene Wennemo

Valter Hultén